

Metodické doporučení k aktuálním problémům aplikace procesních ustanovení zákona o místních poplatcích a daňového řádu v oblasti místních poplatků

1. K aplikaci ustanovení § 12 zákona o místních poplatcích

Zákonem č 174/2012, který nabyl účinnosti dnem 1. července 2012, bylo do zákona o místních poplatcích zařazeno nové ustanovení § 12 týkající se placení místních poplatků v případech, kdy je poplatníkem nezletilec.

Do té doby žádné ustanovení ohledně nezletilých poplatníků neexistovalo a správce poplatku postupoval, resp. nemohl postupovat jinak než podle § 11 zákona o místních poplatcích a poplatek vždy vyměřit nezletilci. Docházelo k zadlužování nezletilců především u poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění využívání a odstraňování komunálního odpadu. Přestože mezi rodiči a dětmi existuje vzájemná vyživovací povinnost a rodiče jsou zákonnými zástupci svých dětí i v případném řízení o místním poplatku, předcházející právní úprava neumožňovala nedoplatek na místním poplatku, jehož poplatníkem bylo nezletilé dítě, vymáhat na rodičích. Pokud dítě nemělo vlastní majetek, který by správce místního poplatku mohl postihnout, vyčkával obvykle zletilosti dítěte, a po letech pak začal nedoplatek vymáhat na něm.

Cílem právní úpravy bylo především řešení problémů se zadlužováním nezletilých osob, na které upozorňoval mj. Veřejný ochránce práv a další instituce v rámci projektů na ochranu dětí a v neposlední řadě i mnohá media ve svých relacích. Stávající úprava stanoví:

- *Je-li poplatník v době vzniku povinnosti zaplatit poplatek nezletilý, odpovídají za zaplacení poplatku tento poplatník a jeho zákonný zástupce společně a nerozdílně; zákonný zástupce má v takovém případě stejné procesní postavení jako poplatník.*
- *Nezaplatí-li poplatek poplatník nebo jeho zákonný zástupce, vyměří obecní úřad poplatek jednomu z nich.*

Obecní úřady, které dříve bezvýsledně vyměřovaly místní poplatek nezletilému, se podle této právní úpravy mohou rovnou obrátit na jeho zákonného zástupce, nedoplatek na poplatku vyměřit tomuto zástupci a následně na něm poplatek i vymáhat.

Vedle řešení problémů se zadlužováním nezletilých osob byla současně cílem právní úpravy i hospodárnost a větší jistota konečného vybrání místního poplatku. Institut společné a nerozdílné odpovědnosti nyní umožňuje obecnímu úřadu vyměřit poplatek buď nezletilému nebo jeho zákonnému zástupci, v praxi pak zejména tomu, u koho je vyšší pravděpodobnost skutečné úhrady. Je bráno v úvahu, že může nastat situace, kdy nezletilý již nežije se svými zákonnými zástupci, žije sám a sám za sebe chce také platit veškeré poplatky, rovněž může nastat situace, kdy nezletilec má finanční prostředky na zaplacení poplatku, kdežto jeho zákonný zástupce tyto finanční prostředky nemá.

Závěr pro správce místních poplatků:

Posouzení konkrétní situace ohledně pravděpodobnosti skutečné úhrady nedoplatku na místním poplatku přísluší správci místního poplatku s tím, že podle výsledku šetření konkrétního případu rozhodne, zda vyměří nezletilci či jednomu z jeho zákonných zástupců.

Vzhledem k tomu, že posoudit jednoznačně finanční situaci konkrétního poplatníka nezletilce není vždy jednoduché, doporučujeme, aby obecní úřady v rámci své diskrece podle ustanovení § 12 zákona o místních poplatcích v případě pochybností (především s ohledem na nízký věk nezletilce) upřednostnily při vyměrování místního poplatku zákonného zástupce dítěte.

Současně připomínáme, že jakmile je poplatek vyměřen, ať už nezletilému nebo jeho zákonnému zástupci, nelze již poplatek následně vyměřit dalšímu z nich.

2. K aplikaci ustanovení § 175 daňového řádu při vymáhání nedoplatků na místních poplatcích

Podle ustanovení § 175 odst. 1 daňového řádu lze vymáhání nedoplatku na místním poplatku uskutečnit způsobem daňové exekuce, vymáháním nedoplatku prostřednictvím soudního exekutora uplatněním pohledávky v insolvenčním řízení, přihlášením nedoplatku do veřejné dražby. V odstavci 2 cit. ustanovení daňový řád ukládá správci daně zvolit takový způsob vymáhání nedoplatku, aby výše nákladů spojených s vymáháním, které bude daňový subjekt povinen uhradit, nebyla ve zjevném nepoměru k výši nedoplatku.

Ministerstvo financí obdrželo v poslední době informace o tom, že v oblasti místních poplatků není ojedinělým jevem, že správce poplatků povolá na vymáhání bagatelních nedoplatků na místních poplatcích exekutory. Je nepochybné, že činnost exekutorů vyvolává velké náklady, které bezdůvodně finančně zatěžují osoby dlužící na místních poplatcích a současně znamenají negativní dopad na rozpočty obcí.

Závěr pro správce místních poplatků:

Správce místního poplatku má vždy zvolit takový způsob vymáhání, při kterém náklady související s vymáháním nebudou ve zjevném nepoměru k výši nedoplatku. Správce místního poplatku bude proto při vymáhání nedoplatku zpravidla postupovat způsobem daňové exekuce, tj. exekuci provádět prostřednictvím úředních osob správce poplatku.

3. K dodržování zásady rychlosti a k ochraně před nečinností

V uplynulém období obdrželo Ministerstvo financí rovněž upozornění na průtahy v řízení před některými správci místních poplatků prvního stupně, tj. před obecními úřady. Nehledě na skutečnost, že se stěžovatelé mají v takovém případě obracet na příslušné správce poplatku ve smyslu ustanovení § 38 daňového řádu a obrátili se přímo na Ministerstvo financí, považujeme za žádoucí připomenout některé obecné principy.

Zásada rychlosti jako jedna ze základních zásad správy daní požaduje, aby správce místního poplatku postupoval vždy bez zbytečných průtahů. Její dodržování spočívá v tom, že v rámci stanovené lhůty činí správce poplatku potřebné úkony pokud možno průběžně, tj. nečeká až na její konec. Zásada rychlosti se nevztahuje jen na daňové řízení v úzkém slova smyslu, ale i na jakékoliv jiné postupy správce daně v tomto řízení i mimo něj.

V návaznosti na uvedenou zásadu připomínáme, že daňový řád obsahuje v ustanovení § 38 institut ochrany před nečinností, jehož smyslem je zajistit ochranu osob zúčastněných na správě daní v případech, kdy zásada rychlosti není dodržována.

Závěr pro správce místních poplatků:

Především připomínáme správcům místních poplatků povinnost dbát na zajištění dodržování zásady rychlosti, tj postupovat vždy bez zbytečných průtahů. Současně předpokládáme následnou iniciativu krajských úřadů v rámci jejich metodické a kontrolní působnosti směřující k odstranění negativních jevů v činnosti správců poplatků prvního stupně.

Závěr pro Ministerstvo financí:

Ministerstvo financí bude v následujícím období sledovat, zda a jakým způsobem je zajištěno a sledováno dodržování příslušných ustanovení daňového řádu a zákona o místních poplatcích ze strany krajských úřadů, a to především v rámci kontroly výkonu přenesené působnosti, kterou na krajských úřadech provádí v souladu s ustanovením § 92a písm. b) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů.